

Arbetsmiljöverket
Karin Staaf
Enheten för kemiska, mikrobiologiska
och fysikaliska faktorer
112 79 Stockholm

Vår referens/dnr:
174/2017

Er referens/dnr:
2014/100863

2018-01-12

Remissvar

Remissvar avseende Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om smittrisker

Svenskt Näringsliv har fått möjlighet att lämna synpunkter på Arbetsmiljöverkets nya föreskrifter om smittrisker. Förutom här lämnade synpunkter vill vi också hänvisa till remissvar från medlemsorganisationerna Almega, Livsmedelsföretagen och Skogs- och lantarbetsgivareförbundet (SLA).

Allmänna synpunkter

Svenskt Näringsliv är positiv till att föreskrifterna har ett avgränsat fokus på hygieniska förebyggande åtgärder och att risker som inte är förknippade med smitta hanteras i andra föreskrifter. Vi ser även positivt på ansatsen till att dubbelregleringar tas bort.

Våra medlemsorganisationer och medlemsföretag har dock gett uttryck för att förslaget till föreskrifter inte förtydligar reglerna för arbete med smittrisker. Företagen har fortfarande svårt att bedöma om de omfattas av de nya föreskrifterna. Exempelvis ställer sig dagligvaruhandeln, styck- och slakteribranschen frågandes till om de är berörda av förslagen och hur de i sådana fall ska ha möjlighet att kunna efterleva dem. Framförallt i ljuset av Arbetsmiljöverkets regelförnyelsearbete bör utgångspunkten för utformningen av de nya föreskrifterna vara att underlätta för arbetsgivare att identifiera vilka föreskrifter de ska efterleva. Svenskt Näringsliv efterfrågar därför ett tydligare verksamhetsperspektiv i föreskrifterna.

Svenskt Näringsliv noterar att föreskrifterna saknar allmänna råd. Vi tillstyrker denna typ av utformning av föreskrifter men anser att det i detta fall behövs en vägledning eller handbok som förklarar hur föreskrifterna kan tillämpas. Vi befarar att regelverket annars blir alldeles för svårtillämpat för arbetsgivare. Arbetsmiljöverket riskerar också att belastas med onödigt många tillämpningsfrågor från oroliga arbetsgivare.

Arbetsmiljöverket föreslår i förslagets 11 § att arbetsgivare ska dokumentera eventuell exponering för smittämnen i riskklasserna 3 eller 4 som har inträffat i samband med tillbud, olyckor eller andra oönskade händelser. Uppgifterna ska enligt förslaget sparas i tio eller fyrtio år. Undantaget för ensam- och familjeföretag föreslås tas bort. Svenskt Näringsliv anser att bestämmelsen dels är inkonsekvent, dels är svårbegriplig när det gäller vilka delar

av bestämmelsen som omfattas av sanktionsavgiften. Att reglerna är begripliga och tydliga är en förutsättning för att sanktionsavgifter ska kunna påföras. Vi ifrågasätter dessutom lämpligheten av att införa ett lagringskrav på dokumentation för alla arbetsgivare, oavsett verksamhetens storlek och bransch, och dessutom inkludera ensam- och familjeföretag. Svenskt Näringsliv efterfrågar ett utförligare resonemang i konsekvensanalysen kring arbetsgivarens långtgående skyldigheter avseende lagring av uppgifter. Vi anser att Arbetsmiljöverket istället bör fundera över alternativa lösningar. Förslagsvis kan Arbetsmiljöverket förvalta uppgifterna eftersom dessa torde omfattas av anmälningskravet i 3 kap 3 a § arbetsmiljölagen och därmed vara registrerade hos dem. Detta förfarande skulle vara både enklare och säkrare.

I konsekvensanalysen anges att riskerna är detsamma för alla företag oavsett storlek, varför reglerna också ska gälla alla. Eftersom majoriteten av de företag som berörs av förslaget är ensam- och småföretag efterfrågar Svenskt Näringsliv en utförligare analys kring förslagets konsekvenser för dessa grupper. Det är märkligt att frågan bemöts av Arbetsmiljöverket på ett så enkelt och lättvindigt sätt.

När det gäller 15 § vill Svenskt Näringsliv framhålla att Arbetsmiljöverket inte är bemyndigad att ställa krav mot en arbetsgivare för tredje mans räkning, varken från tillämplbart regelverk eller utifrån annan myndighets regelverk. Vi efterfrågar därför en rättslig analys i denna del.

Dessutom anser Svenskt Näringsliv att det hade varit att föredra om 15 § krav på arbetskläder hade genomförts i Socialstyrelsens föreskrifter om Basal hygien i vård och omsorg (SOF 2015:10). Vi delar inte Arbetsmiljöverkets uppfattning om att det finns hinder för Socialstyrelsen att implementera artikel i 8 i direktiv 2000/54/EG - om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för biologisk agens, i sina föreskrifter.

För övrigt har det kommit till vår kännedom att EU-kommissionen meddelat att en revidering av direktiv 2000/54/EG kommer att påbörjas i början av 2018. Svenskt Näringsliv anser därför att Arbetsmiljöverket ska invänta utgången av revideringen av direktivet innan ett förslag om föreskrifter om smittrisker färdigbehandlas.

Definitionen av arbetskläder och specialkläder

I Socialstyrelsens föreskrifter om Basal hygien i vård och omsorg (SOF 2015:10) framgår att arbetskläder endast får bäras i arbetet. Om arbetet bedrivs på flera platser, får de dock även bäras vid färd mellan dessa. Arbetsklädernas ärmar ska vara så korta att de slutar ovanför armbågen och de ska bytas dagligen. Om de blir förorenade eller om det annars finns behov av det, ska de bytas så snart som möjligt. När det gäller frågan om tvätt av arbetskläder så hanteras detta i form av rutiner och inte av lagstiftning. Verksamheter som omfattas av föreskrifterna utöver vården är hemtjänst och särskilda boendeformer samt gruppboendestäder för funktionshindrade enligt LSS.

Arbetsmiljöverket föreslår i föreskrifterna om smittrisker att begreppet arbetskläder ska definieras på samma sätt som i Socialstyrelsens föreskrifter (SOF 2015:10). Arbetsmiljöverket hänvisar därför i 15 § till Socialstyrelsens föreskrifter när det gäller krav på arbetskläder. Bestämmelsen innebär i princip att begreppet arbetskläder får en "särdefinition" jämfört med hur arbetskläder definieras inom övriga delar av arbetsmiljöområdet. En annan följd är att den nya definitionen av arbetskläder leder till en sammanblandning av vad som avses med skyddskläder som arbetsgivaren står för. Denna

hantering av definitioner kan enligt vår bedömning leda till oförutsedda rättsliga konsekvenser.

Dessutom föreslår Arbetsmiljöverket att ytterligare ett begrepp ska införas s.k. specialkläder, som enligt forskrifterna inte ska motsvara skyddsutrustning, se 21- 22 §§. Svenskt Näringsliv ställer sig frågande till vad som avses med specialkläder inom bl.a. branscherna slakt och styckning, då dessa inte ska omfatta personlig skyddsutrustning. Om specialkläderna ska tas av innan man lämnar utrymmet d.v.s. produktionen vid exempelvis fika- och lunchraster så kommer detta innebära omfattande förändringar av rutiner och kostnader för företagen.

Svenskt Näringsliv anser att det är viktigt att respektera de redan vedertagna och reglerade begrepp som finns inom arbetsmiljöområdet. Det vore därför lämpligt om föreskrifterna använder samma definition av arbetskläder och skyddskläder som övriga arbetsmiljöföreskrifter. Framförallt mot bakgrund av att motsvarande begrepp i andra föreskrifter påverkas av de nya definitionerna och begreppen.

Förslaget till 15 § om arbetskläder

I konsekvensanalysen beskriver Arbetsmiljöverket förslaget till 15 § om arbetskläder. Där framgår att smittrisker för personal inom hemtjänst och liknande omsorgsverksamheter har ökat de senaste åren. Dessutom förekommer en ökad spridning av antibiotikaresistenta bakterier i samhället och ett ökat antal smittutbrott med antibiotikaresistenta bakterier på omsorgsboenden de senaste åren.

Enligt vår tolkning av konsekvensanalysen baseras Arbetsmiljöverkets krav gällande arbetskläder i 15 § på de vetenskapliga underlag som legat till grund för Socialstyrelsens regelverk med ett patientsäkerhetsperspektiv och för att hindra samhällspridning av smittor. Det finns därmed anledning att ifrågasätta hur dessa underlag kan ligga till grund för Arbetsmiljöverkets långtgående arbetsmiljökrav i 15 §. Varken i konsekvensanalysen eller i andra underlag som Arbetsmiljöverket hänvisat till har, såvitt vi bedömer, någon särskild evidens lyfts fram som stödjer verkets uppfattning avseende den påtalade ökade smittrisen för arbetstagare.

Dessutom befarar vi att det vid tvister hos arbetsgivare kommer att uppstå frågor kring vilken myndighets tolkning av kraven i 15 § som har företräde. Även vid domstolsprövningar kan frågor om arbetskläder leda till andra tolkningar av myndigheternas bestämmelser. Vi anser därför Arbetsmiljöverkets behandling av Socialstyrelsens underlag som stöd för förslaget till 15 § kan komma att leda till en stor rättsosäkerhet inom området.

Riskbedömningar

Den utformning av 15 § som föreslås i föreskrifterna leder i princip till att riskbedömningar inom vården eller inom hemtjänsten eller liknande omsorgsverksamheter, oavsett resultat av riskbedömningen, förutsätter att arbetstagare utsätts för smittorisk. Detta innebär egentligen ett generellt krav på smittförebyggande åtgärder för arbetsgivare. Inom exempelvis hemtjänsten blir följden av denna reglering att en arbetstagare som bär arbetskläder och besöker en äldre brukare förutsätts bli utsatt för en smittrisk av en smittbärare. Arbetsmiljöverket bekräftade ovan vid ett intressentmöte den 19 oktober 2017, d.v.s. att tillämpningen av 15 § inte ska utgå från en riskbedömning i varje enskilt fall som avgör vilka adekvata skyddsåtgärder som behöver tillämpas.

Svenskt Näringsliv ifrågasätter om det är lämpligt att utforma föreskrifter som frångår principen om att det förebyggande arbetet ska utgå från en riskbedömning i varje enskilt fall på det sätt som följderna av regleringen blir. Svenskt Näringsliv anser vidare att regelverk som hänvisar till olika myndigheters ansvarsområden och som överlappar varandra ökar risken för dubbelregleringar och andra oförutsedda konsekvenser.

Direktiv 2000/54/EG - om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för biologisk agens i arbetet

I konsekvensanalysen nämner Arbetsmiljöverket att kravet om tvätt av arbetskläder i 15 § genomför artikel 8 i direktiv 2000/54/EG. Enligt vår tolkning utgår direktivet från verksamheter där arbetstagare till följd av arbetet är eller potentiellt kan bli exponerade för biologisk agens samt beskriver hur riskbedömningar ska göras, se artikel 3. I artikel 4 hänvisas till en förteckning i bilaga 1 med verksamheter där det inte finns någon avsikt att i verksamheten arbeta med eller använda biologisk agens men arbetstagarna ändå kan bli exponerade för sådan agens. I bilagans förteckning nämns inte hemtjänst eller särskilda boendeformer som berörda verksamheter. Den aktuella artikeln 8 anger att i verksamhet där det finns risker för hälsa och säkerhet är arbetsgivaren skyldig att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att arbetstagarna bl.a. förses med lämpliga skyddskläder eller andra lämpliga specialkläder. Vidare sägs att arbetskläder och skyddsutrustning inklusive skyddskläder som kan bli förorenade av biologisk agens ska tas av när man lämnar arbetsplatsen. Arbetsgivaren ska också säkerställa att sådana kläder och sådan skyddsutrustning tvättas.

Mot bakgrund av att alla verksamheter såsom exempelvis hemtjänsten och liknande omsorgsverksamheter inte nämns i bilagan blir vissa av direktivets bestämmelser speciellt svåra att tillämpa på dessa verksamheter. Sannolikt var dessa verksamheter inte tänkta att omfattas av bestämmelserna. Direktivet utgår således främst från andra typer av verksamheter när de hänvisar till riskbedömningar och hantering av arbetskläder, skyddsutrustning och skyddskläder. Om hemtjänst och liknande omsorgsverksamheter ska anses omfattas av direktivet ska det tydligt framgå av föreskrifterna om smittorisker att riskbedömningar ska göras och att dessa kan leda till att andra skyddsåtgärder kan vidtas såsom användande av skyddskläder istället för arbetskläder i de fall smittrisker föreligger. Vi menar att Arbetsmiljöverkets påstående om att 15 § handlar om ett genomförande av artikel 8 istället handlar om en alltför långtgående tolkning av direktivet av helt andra skäl.

Kostnad för tvätt

Kravet på tvätt kan enligt konsekvensanalysen komma att handla om en årlig ökad kostnad för svenska arbetsgivare på omkring 527 miljoner kronor. Svenskt Näringsliv anser att Arbetsmiljöverket inte har kunnat visa att den ökade kostnaden för tvätt av arbetskläder som förslaget medför står i rimlig proportion till den risk som arbetstagare utsätts för i samband med arbete inom hemtjänsten och omsorgsarbete. Enligt vår bedömning har Arbetsmiljöverket inte kunnat visa att tillräcklig evidens finns för att ställa föreslagna krav om arbetskläder ur ett arbetsmiljöperspektiv.

SVENSKT NÄRINGSKLIV

Peter Jeppsson

